

KÖNYVVIZSGÁLAT

NYIRATI FERENC

a Magyar Könyvvizsgálói Kamara Tolna Megyei Szervezetének elnöke, az országos elnökség (Dél-Dunántúli Régió) tagja

DR SOMOGYI ZOLTÁN

ügyvezető, PSK Könyvvizsgáló Labor Kft.

ADATEXPOR T ÚTMUTATÓ

Az ellenőrzés új lehetősége a kisebb könyvvizsgáló szervezeteknél

A könyvvizsgálók kezdeményezhetik az Adatexport útmutató alkalmazását a könyvvizsgált ügyfeleken keresztül vagy az ügyviteli szoftverfejlesztők közvetlen megkeresésével. A végrehajtás konkrét lépései és iratmintái a kamarai honlapon szintén elérhetők.

A Magyar Könyvvizsgálói Kamara féléves előkészítés után ez év júniusában tette közzé honlapján a kis- és közepes vállalkozások könyvvizsgálati tesztelésére és könyvelt adataik archiválására önkéntesen alkalmazható Adatexport útmutatót. Az útmutató közreadásával a kamara segíteni kívánja az informatikai alkalmazások elterjedését a kisebb könyvvizsgáló szervezeteknél, amelyek nem rendelkeznek önálló informatikai háttérrel, személyzettel.

képviselő réteg azzal kénytelen szembesülni, hogy könyvvizsgálata leértékelődhet az ügyfelek előtt, mert nem képes a modern feldolgozási rendszerek által biztosított elemzésekre, tesztelésekre. A könyvvizsgálói kamarának

megvannak a lehetőségei, hogy a folyamatos leértékelődéssel szemben olyan megoldásokat támogasson, amelyek ezt a leértékelő folyamatot lassíthatják, vagy akár meg is fordíthatják.

Technológiai kihívások a könyvvizsgálatban

Az informatikai ismeretek nélkül ma már nem képzelhető el könyvvizsgálat. Ugyanakkor nap mint nap tapasztalhatjuk, hogy az informatikai készségek fejlesztését nem lehet lezárni, újabb és újabb megoldások, alkalmazások, technikai eszközök segíthetik, egyszerűsíthetik a dokumentálást, a vizsgálati tesztek, eljárások. A korszerűsítések és a tanulás elmaradása azonnal érezteti hatását, az ügyfelek leértékelhetik a könyvvizsgáló munkáját, ha nem képes az általuk szolgáltatott információkat fogadni, feldolgozni.

A nagy létszámú, tőkeerős könyvvizsgáló cégek ezt nyilvánvalóan felismerhették, létrehozták megfelelő informatikai részlegeiket. A kis létszámmal működő könyvvizsgáló cégek, egyéni vállalkozó könyvvizsgálók azonban nem tudják megfizetni az önálló informatikai létszámot, egyedi megoldásaik nem elég hatékonyak, „alkupoziói” az adatok megfelelő formátumú átalakítására, letöltésére lényegesen rosszabbak a nagyokhoz képest. Ebben a helyzetben a kamarai tagok létszámában meghatározó arányt

Az adatexportok jelenlegi használatának korlátai

A modern adatfeldolgozási rendszerek lehetővé teszik a könyvvizsgálat fizikai korlátainak tágítását, és egyes szempontok szerinti vizsgálatok esetében mód van a teljes körű ellenőrzések elvégzésére is. A rendszerbe foglalt adatok meghatározott formátumú digitális letöltését – az adatok exportálását – egyre több ügyviteli program támogatja, amely elsősorban a közvetlen felhasználók szempontjainak kíván megfelelni, azaz nem a könyvvizsgálói szempontok az elsődlegesek. Az adatexport közkeletű kifejezés, az ügyviteli szoftverek olyan szolgáltatása, amelyet előre meg nem határozott vizsgálatok céljára programozottan vagy egyedi igényre lehet letölteni az adatbázisokból. Az adatok importja – azaz további felhasználás céljából történő beolvasása – ebből fakadóan széles körű lehet, szolgálhatja az informatikai és a belső

KÖNYVVIZSGÁLAT

ellenőrzések, továbbá a független könyvvizsgálatok céljait is. A könyvvizsgálók az ellenőrzési rendszerteszték és az adatok tesztelése során hasznosíthatják az exportált adatokat, *de a könyvvizsgálati szempontokat tartalmazó programozott feldolgozást jelenleg korlátozza az eltérő adatszerkezetek és formátumok alkalmazása.* További szakmai problémák is adódnak, amelyek a teljesség és pontosság követelményeinek való megfelelés ellenőrzését jelentik. Idetartoznak többek között a számviteli kategóriák helyes alkalmazásának pontatlanságai, az átvett adatok mennyiségi és értékbeli összevetése a gazdasági események egyéb módon megismert adataival. A konkrét vizsgálatok mellett további előnyök adódnak az archiválás digitalizálása és az utólagosan esetleg szükségessé váló vizsgálatok lefolytatásánál.

Az átvett adatok rendszerezése, előkészítése informatikai ismeretek és könyvvizsgálati szempontok együttes érvényesítésén keresztül vezethet eredményre. A munkafolyamatokat szinte minden esetben egyedileg kell elvégezni, és ez nem hatékony megoldás.

A könyvvizsgálók adatszerzési technikái jelenleg

Online-kapcsolat

Előny: bármikor hozzáférhető adatállomány

Hátrány: technikai előfeltételek, könyvvizsgáló „belepiskál” az állományba

Ügyviteli szoftver (meg-) beszerzése

(A szoftverfejlesztők ingyen vagy nagyon olcsón adják a programjukat a könyvvizsgálóknak.)

Előny: mentés után rendelkezésre áll az adatállomány

Hátrány: nem mindenhol működik, a futtatási környezet megteremtése egyre nehezebb

Lekérdezések xls-formátumban

Előny: azonnal rendelkezésre álló, továbbdolgozásra alkalmas formátum

Hátrány: a szoftverfejlesztők közül sokan csak „kiöntik” az adatokat, azok közvetlenül könyvvizsgálati célra nem alkalmasak

Az egységes adatexport célszerűsége

A független könyvvizsgálói vélemény kialakításának jelentős területét a gazdasági eseményeket rögzítő adatfeldolgozás rendszerének, az események létezésének, a teljességnek, az értékeléseknek a tesztelése jelenti. Az adatok feldolgozását és archiválását a könyvvizsgált ügyfelek különböző ügyviteli programokkal végzik, amelyek a programfejlesztők által készített adatbázis-struktúrákat használnak. Az adatbázisok felépítése eltérő, a szoftverek információszolgáltatása a felhasználói igényeket kö-

veti és csak szintetizált adattábláik (főkönyvi kivonat, mérleg, eredménykimutatás) követnek hasonló vagy azonos elveket. Ennek oka, hogy az említett kimenetek (*outputok*) egyrészt törvényben szabályozottak, másrészt szakmai normákra épülnek (például számlatükör), harmadrészt a felhasználói igények csak ezekben a táblákban követnek széles körben egységesített elveket. Az egyéb kimenetek, analitikák adattáblái az előzőekkel szemben változatosabbak, vannak formai, tartalmi és területi különbözőségeik. Az analitikus táblák különbözőségeit a programfejlesztések és a felhasználói igények technikai, időbeli, személyi eltérései alakították ki, annak ellenére, hogy az adatbázisok azonos norma esetén lehetővé tennék, hogy az analitikus táblák is egységesek lehessenek, hasonlóan a törvényi elvárásokon alapuló főkönyvi kivonat, mérleg és eredménykimutatás táblázatokhoz. Az ötlet nem új keletű, a bérprogramokkal szembeni elvárás jogszabályon alapul és többéves múlttal rendelkezik.

Az ügyviteli programfejlesztők az elmúlt időszakban kialakították azokat az analitikus adatokat tartalmazó kimeneti táblákat, „exportokat”, amelyek vagy programozottak (például nyitott vevők listája, immateriális javak és tárgyi eszközök állományi listája, korosított vevő, szállító lista), vagy a felhasználó igénye szerint irodai szoftverrel (például Excel) szabadon tovább szerkeszthetők (csoportosítás, sorba rendezés, szűrés, bővítés, szűkítés stb.).

Valamennyi könyvvizsgáló számára többletmunkát jelent, ha ügyfelei különböző ügyviteli programokat, analitikákat használnak. A könyvvizsgálók általában kénytelenek tudomásul venni az ügyviteli programok különbözőségeit és megoldani azok egységesíthető elvek szerinti értelmezését és feldolgozását a saját módszertani eljárásaikban. Ebből következően a könyvvizsgálók számára jelentős segítséget jelenthetne, ha az ügyviteli programok képesek lennének a könyvvizsgálók elvárásaihoz alkalmazkodó egységes kimeneteket (*outputokat*) szolgáltatni.

Az Adatexport útmutató közreadása abból indul ki, hogy a kimeneti adattáblák (*exportok*) esetében lehetséges olyan egységes elveket követő elvárás – közös nyelv – megfogalmazása, amely alkalmazkodik a könyvvizsgálói tesztelések igényéhez, megszünteti a vizsgálati lépések eltérő struktúrákból adódó technikai korlátait és lehetővé teszi a módszertani eljárások, könyvvizsgálói programok továbbfejlesztését, javítva a munka hatékonyságát és eredményességét.

Az Adatexport útmutató felhasználási területei

A kamara által tartalmilag ellenőrzött Adatexport útmutató alapján kialakított adatexport-funkció alkalmazásával a kis- és közepes vállalati méretű könyvvizsgáló cégek –

KÖNYVVIZSGÁLAT

az önálló informatikai apparátussal rendelkező könyvvizsgáló cégekhez hasonlóan – elérhetik, hogy az ügyfelek könyvelt tételeit teljes körűen elemezhetik, tesztelhetik, archiválhatják, jelentősen bővítve a kockázat csökkentésének eszközeit, egyúttal javítva a könyvvizsgálói munka hatékonyságát is.

A független könyvvizsgálók mellett az Adatexport útmutató alapján elkészített és letöltött állomány nagy segítséget adhat a belső ellenőrzések lefolytatásához is. Az alkalmazás különösen akkor válik hasznossá, ha előre nem rögzített szempontokat kívánunk tesztelni, mert nem ismerjük a hiba természetét, vagy azért mert még nem jelent meg, vagy csak azt tudjuk, hogy a végeredmény nem megfelelő, de a lehetséges okokról kevés ismeretünk van, vagy csupán szakmai szkepszis által vezérelt vizsgálatot kell elvégezni. Az ilyen esetekben a teljes körű adatállomány előzetes szűrése, csoportosítása és további vizsgálati lépések elvégzése révén, lépésről-lépésre közelíthetünk a hibátlan tartományok elkülönítésére, a hibás tételek kiszűrésére és a hiba okának feltárására.

A kamarai adatexport-struktúra nyilvános, ingyenes és versenysemleges

Az adatexportok egységesülése esetén jelentős előrelépést lehet elérni az ellenőrzések, így a könyvvizsgálók során is. Az azonos struktúrájú adatexport lehetővé teszi egyúttal a könyvvizsgáló programok továbbfejlesztését, mert képessé tehetők a mintavételezés módszereinek beépítésére, pontosítására, a rendszer- és adateszt felhasználói felületek kialakítására és a kiértékelések kidolgozására.

Az egységes adatexport megvalósításának közvetlen előnyét jelenti a szoftverfejlesztők számára, hogy az ügyfelek által közvetített könyvvizsgálói és egyéb ellenőrzési igények kiszolgálása helyett a kamara által készített egységes struktúrával és formátummal szolgáltatnak adatot. A könyvvizsgálók és fejlesztők csatlakozásának pontosan az ad értelmet, hogy nem kell egyedi kéréseket megfogalmazni és kiszolgálni, elégséges egy adatexport-igényt kielégíteni, amelyet a kamara dolgozott ki. Az adatexport-struktúra nyilvános, ingyenes és versenysemleges, alkalmazása növeli a szakmai színvonalat és a hatékonyságot. Mindez új piaci lehetőségeket is jelenthet a szoftverfejlesztők számára, mivel a speciális könyvvizsgálói felhasználói igényekre alapozott program készítésével ügyfélkörüket bővíthetik.

Miért XML-formátumú az adatexport?

■ Az XML általánosan elfogadott adatcsere-formátum, nemzetközi szabványokra épül.

■ A szoftverfejlesztők jól ismerik ezt a formulát, mivel az APEH ebben a formátumban kéri az adatszolgáltatást a bérprogramokból.

■ A 2009. évi mérleg beadáshoz a mérleg és az eredménykimutatás adatai ebben a formátumban exportálhatók az elektronikus űrlapba.

■ A szoftverfejlesztők egyedi könyvvizsgálói igények helyett egységes adatszolgáltatást nyújthatnak a vizsgálatokhoz.

Az Adatexport hasznosítása vizsgálati eljárásokban

■ **Összesítő kimutatások:** számlaforgalmi összesítő, főkönyvi kivonat, forgalmi kimutatás, egysoros folyószámla-kivonatok, számlakartonok

■ **Archiválás:** teljes körű adattár a könyvelt tételekről

■ **Teljesség:** bizonylatszámok elsőtől az utolsóig, hiányzó sorszámok, eltérő időszaki tételek elkülönítése

■ **IT-rendszer:** program, cégazonosítás, feldolgozási állapot rögzítése, ügyviteli feldolgozási rendszer direkt ellenőrzése

■ **Könyvvizsgálói programok:**

- közvetlen beolvasás, automatizált összesítő és részletező táblák
  - jelentős kockázatú tételek kiemelése
  - mintavételezés
  - tesztelés
    - ◆ adatszűrési feltételek, meghatározható adattartalommal, például
      - › rutin és egyedi könyvelési tételek csoportosítása, tesztelése,
      - › lényegességi küszöb feletti ügyletek,
      - › számlákra vagy számlaintervallumokra szűrt tételek,
      - › áfás tételek alapja, áfa értéke,
      - › számlaforgalmak az egyes vizsgálandó tételek kijelöléséhez,
      - › 9-es számlaosztályban könyvelt tartozik tételek,
      - › 5-ös számlaosztályban könyvelt követel tételek,
      - › vevő, szállító egyenlegek,
      - › követel egyenlegű vevők,
      - › tartozik egyenlegű szállítók,
      - › sztornózott tételek,
      - › 300 000 forintnál nagyobb pénztártételek,
      - › pénztártételek december hónapban...,
      - › kapcsolt vállalkozások ügyletei stb.
  - elemzés
  - kiértékelés
  - egyedi kimutatások: például napi készpénzegyenleglista
- **Listázás:** képernyőre, nyomtatóra, xls-be, pdf-be irányíthatók.

KÖNYVVIZSGÁLAT

Az Adatexport útmutató alkalmazása

A közzétételt követően a kamara felhívással fordult a kamarai tagokhoz és több mint 30 szoftverfejlesztőhöz. A felhívások felkerültek a kamara honlapjára is Adatexport útmutató cím alatt <http://www.mkvk.hu/kamarai/kozlemlenyek/adatexport>. Az alkalmazás önkéntes mind a könyvvizsgálók, mind pedig a szoftverfejlesztők részére. A versenysemlegesség biztosítása érdekében az Adatexport útmutató alapján lementett xml-fájl a felhasználók által ingyenesen letölthető segédprogrammal átalakítható xls-formátumúvá és a továbbiakban Excel táblázatkezelővel dolgozhatók fel az adatok. A lehetőséget a magyar könyvvizsgálói programokat fejlesztő vállalkozások is felismerték, kialakították vagy tervezik bevezetni a lementett adatok beolvasását és a tesztelések elvégzését szolgáló programrészeket.

A kamara szakértői tisztában vannak azzal, hogy az Adatexport útmutató alkalmazása a programozók számára több-letráfordítást jelent, de egyúttal feltételezik, hogy a fejlesztés az ügyviteli programok soros korszerűsítésével együtt elvégezhető és nem jelent vállalhatatlan befektetést. A megtérülés az informatikai eszközök szélesebb elterjedése, a közvetlen és közvetett előnyök révén biztosítható.

A szoftverfejlesztők mellett a kamara partneri együttműködést kötött az Informatikai Vállalkozók Szövetségével annak érdekében, hogy az alkalmazás mind szélesebb körben támogatást kapjon. A megkeresett szoftverfejlesztők jó része, több mint 80 százaléka, pozitív visszajelzést adott a kamara felhívására. *A csatlakozás önkéntes és nyitott, bármely szoftverfejlesztő csatlakozhat, a bevezetés támogatására konzultációs és tesztelési tanácsadás áll rendelkezésre. Az elkészült alkalmazásokról és a várható bevezetésekről a kamara a honlapján folyamatos tájékoztatja a tagokat.* ■